

ELINKAARIMALLI

avaa uusia mahdollisuuksia

ELINKAARIMALLI on sovellus eri puolilla maailmaa laajasti käytetystä, julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuteen perustuvasta Public Private Partnership (PPP) -mallista. Varsinkin suurille tiehankkeille elinkaarimalli tarjoaa asiakaslähtöisen, kustannuksia säästävän ja tilaajan riskejä merkittävästi vähentävän vaihtoehdon. Se motivoi toteuttajaa ja antaa samalla sille kannettavaksi vastuun tehokkaasta ja laadukkaasta pitkäaikaisesta kokonaispalvelusta.

ELINKAARIMALLI

vastuullista kokonaispalvelua

Elinkaarimallilla toteutettavissa tiehankkeissa Tiehallinto ostaa tilaajana tiepalveluita, ei pelkästään urakoitsijoiden työsuorituksia. Palvelupakettiin kuuluvat suunnittelun ja rakentamisen lisäksi tien hoito ja ylläpito pitkän sopimuskauden ajan. Laajimmillaan siihen kuuluvat myös tiehankkeen rahoitus sekä erikseen sovittavia liikennepalveluita.

Elinkaarimallissa tilaaja ja palveluntuottaja tekevät palvelusopimuksen jopa 30 vuodeksi. Palvelusopimuksessa tilaaja asettaa tiehankkeelle ennen kaikkea palvelutasoa koskevia, mutta myös teknisiä ja rakenteellisia vaatimuksia.

Palveluntuottaja vastaa siitä, että tie on käytettävissä vaaditun laatutason mukaisena sen valmistumisesta sopimuskauden loppuun asti. Kun sopimuskausi päättyy, tie siirtyy vetoituksesta tilaajan hallintaan. Kysymyksessä ei siis ole rahoitusleasing, jossa tilaaja vain vuokraa tien käyttöönsä. Elinkaarimallissa saadaan koko sopimusajan todelliset elinkaarikustannukset tietoon jo silloin, kun palvelusopimusta tehdään.

Tiehankeet valmistuvat ennätysajassa

Tilaaja maksaa palveluntuottajalle palvelumaksua, kun sovittu palvelu on käytössä. Jos palveluntuottaja ei yllä tilaajan edellyttämälle tasolle, tilaaja vähentää maksamaansa palvelumaksua. Vastaavasti palvelutason ylittäminen voi johtaa palvelumaksun korottamiseen. Tämä kannustaa palveluntuottajaa tehokkuuteen ja laadukkuuteen. Palvelumaksun suuruuteen vaikuttavat myös esimerkiksi liikenteen sujuvuus ja turvallisuus sekä ympäristövaikutukset.

Elinkaarimalli nopeuttaa kannattavien hankkeiden toteutusta. Yksityisrahoituksen avulla hanke voidaan useimmiten käynnistää aikaisemmin kuin budjettirahoituksella, eikä se ole riippuvainen budjettirahoitukselle tyyppi-

sistä vuosikehyksistä. Kun palveluntuottajalle aletaan maksaa palvelumaksua vasta tien käyttöönoton jälkeen, rakentamisaika on yleensä lyhentynyt merkittävästi.

Innovaatiot parantavat tuottavuutta

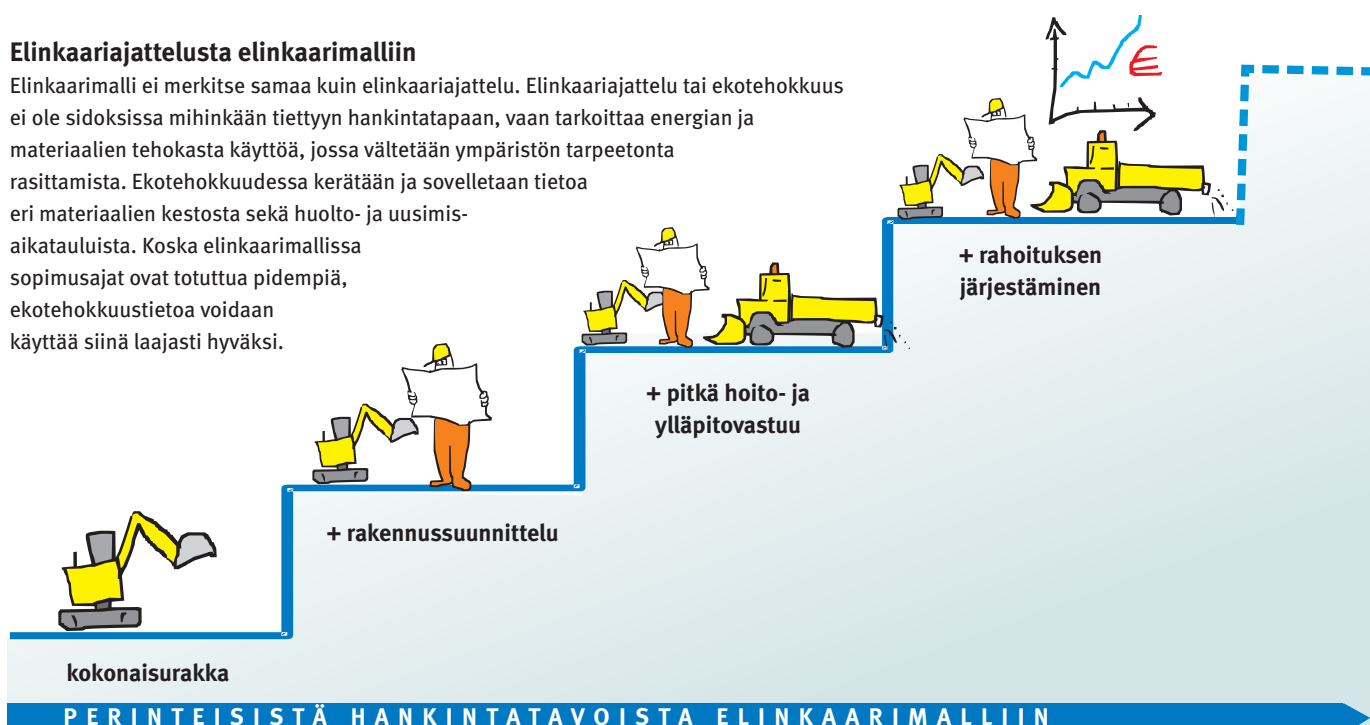
Elinkaarimalli parantaa tienpidon tuottavuutta antamalla tilaa palveluntuottajan innovaatioille. Kun liikenneväylä määritellään tietyn palvelutason näkökulmasta, toteuttajalle jää suurempi vapaus kehittää tuottavuutta parantavia uusia teknisiä ratkaisuja.

Riskien hallinnalla kustannussäästöjä

Perinteisissä urakkamuoodoissa tilaaja kantaa pääosan riskeistä. Elinkaarimallissa palveluntuottaja on vastuussa rakentamansa tien kun-

Elinkaariajattelusta elinkaarimalliin

Elinkaarimalli ei merkitse samaa kuin elinkaariajattelu. Elinkaariajattelu tai ekotehokkuus ei ole sidoksissa mihinkään tiettyyn hankintatapaan, vaan tarkoittaa energian ja materiaalien tehokasta käyttöä, jossa vältetään ympäristön tarpeetonta rasittamista. Ekotehokkuudessa kerätään ja sovelletaan tietoa eri materiaalien kestosta sekä huolto- ja uusimis-aikatauluista. Koska elinkaarimallissa sopimusajat ovat totuttua pidempiä, ekotehokkuustietoa voidaan käyttää siinä laajasti hyväksi.

nossapidosta. Palveluntuottajan kannattaa rakentaa laadukkaasti, jotta sen tarvitsee korjata väylää mahdollisimman vähän. Tien elinkaaren aikana tiehen käytetyille varoille saadaan mahdollisimman hyvä vastine.

Tilajalla on velvollisuus ottaa tie vastaan sopimuskauden päätyttyä vain, jos se täyttää sovitut laatuvaatimukset. Riski siitä, että tie on mennyt liian huonoon kuntoon, on siis palveluntuottajalla eikä tilajalla.

Onko yksityisrahoitus julkista rahoitusta kalliimpaa?

● **Kalliimmalla rahalla saadaan halvempi kokonaisratkaisu.**

Kun rahoitusvastuu on yksityisellä palveluntuottajalla, korkokulut ovat jonkin verran suuremmat kuin valtion tai kunnan toimiessa rahoittajana. Toisaalta elinkaarimallissa tehokkaampi ja nopeampi rakentaminen sekä parempi riskien hallinta tuottavat kustannussäästöjä, jotka ylittävät yritysten ja valtion korkomarginaalien eron vaikutuksen kustannuksiin.

Sitooko elinkaarimalli tulevien päättäjien käsiä?

● **Elinkaarimallissa palvelusta maksavat ne, jotka sitä käyttävät.**

Pitkäaikaiset palvelusopimukset eivät sido päättäjien käsiä yhtään enempää kuin rahoitettaessa väylähankkeita valtion budjetista. Jos valtio rahoittaakseen tiehankkeen ottaa lainaa osana yleistä velanottoaan, sen on maksettava laina joka tapauksessa takaisin. Perinteiset pieniin osiin pilkotut urakat ovat vain näennäisesti edullisia, koska niissä ei näy, mitä tie tulee koko elinkaarensa aikana maksamaan. Elinkaarimallissa palvelusta maksetaan silloin, kun sitä myös käytetään, ja kokonaiskustannukset ovat tiedossa alusta asti.

Onko yksityistäminen riski palvelun laadulle?

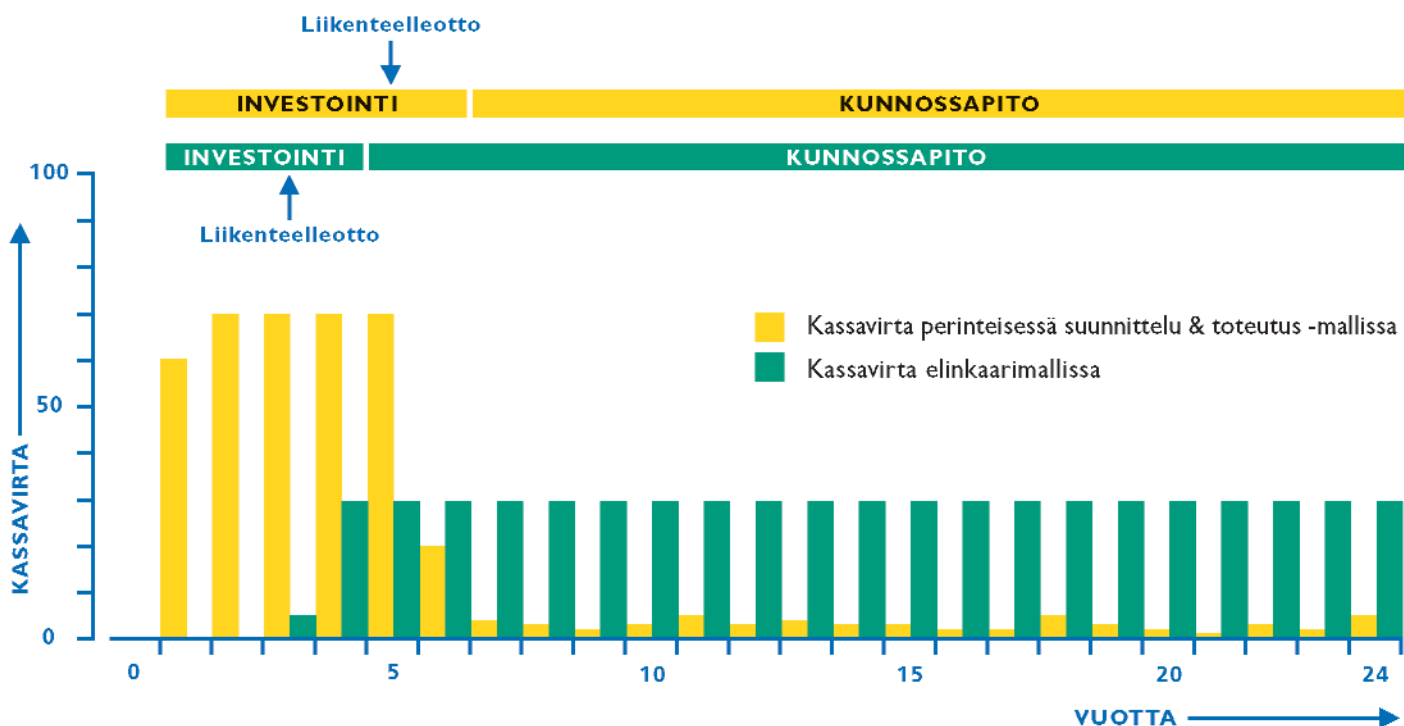
● **Tilaja määrittelee itse laatuvaatimukset.**

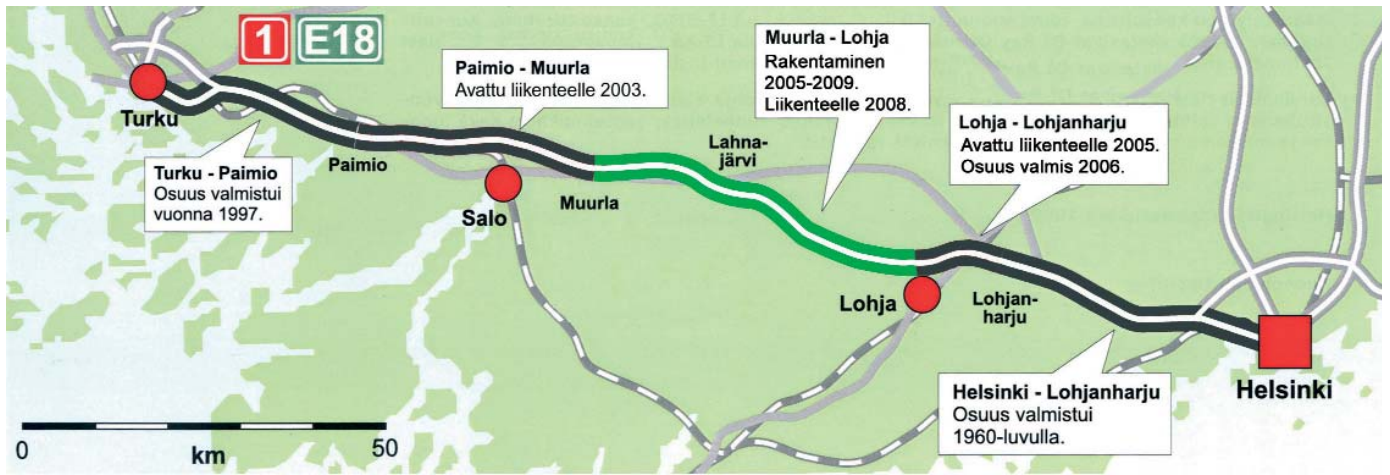
Elinkaarimallissa ei ole kyse yksityistämisestä. Tilaja määrittelee palvelun laadun ja maksaa palveluntuottajalle sen mukaan, onko sovittu taso toteutunut. Sopimuskauden jälkeen väylä luovutetaan tilajalle.

Onko elinkaarimallihankkeille toimivia markkinoita?

● **Tarvitaan useiden elinkaarihankkeiden ohjelma.**

Elinkaarimalli sopii parhaiten tiehankkeisiin, joissa alkuinvestoinnin osuus suhteessa kunnossapitoon on suuri. Tällainen hanke on esimerkiksi uuden liikenneväylän rakentaminen. Aidon kilpailun ja toimivien markkinoiden syntyminen edellyttää useiden elinkaarihankkeiden ohjelman. Sen avulla saadaan luotettavaa kokemusperäistä tietoa elinkaarimallin eduista, kehittämistarpeista ja soveltamismahdollisuuksista. Ohjelma myös lisää ulkomaisten yritysten kiinnostusta Suomen merkittävimpiin väylähankkeisiin.

E18 Muurla–Lohja toteutetaan elinkaarimallilla

E18 Muurla–Lohja-moottoritien on määrä valmistua syksyyn 2009 mennessä. Tiehallinto alkaa maksaa tarjouskilpailun perusteella valitulle palveluntuottajalle Tieyhtiö Ykköste Oy:lle palvelumaksua, kun moottoritie on avattu liikenteelle loppuvuodesta 2008. Tie saadaan käyttöön kaksi vuotta nopeammin kuin käyttämällä perinteisiä toteutusmuotoja todennäköisesti olisi ollut mahdollista. Maksun suuruus

perustuu tien käytettävyyteen ja palvelutasoon, joihin vaikuttavat muun muassa tien pinnan kunto, korjaustyöt, nopeusrajoitukset, auras ja liukkauden torjunta. Sopimuskausi on 24 vuotta, eli se kestää syksyyn 2029.

Elinkaarimalli parantaa hankkeessa kustannustehokkuutta ja selkeyttää riskien jakoa.

Tämän ansiosta saadaan aikaan säästöjä, joilla tavallista korkeammat pääomakustannukset katetaan. Sama pitää paikkansa jo Suomen ensimmäisen elinkaarimallilla toteutetun tiehankkeen, Järvenpää–Lahti -moottoritien kohdalla.

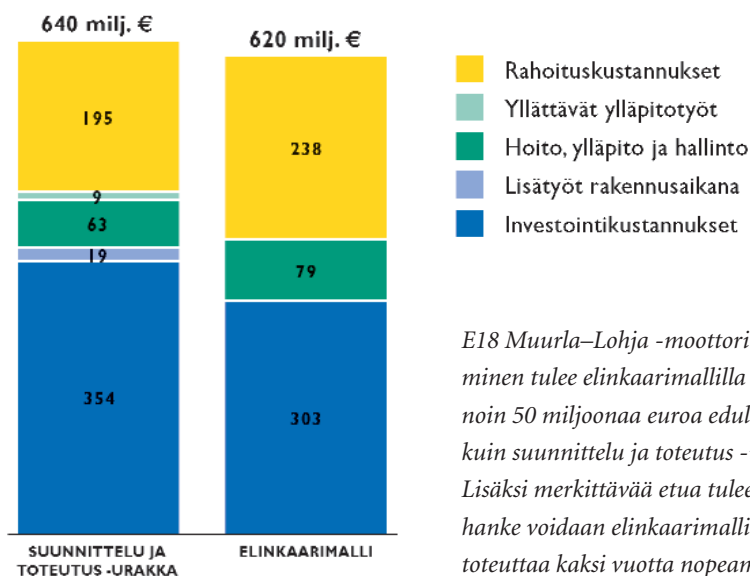
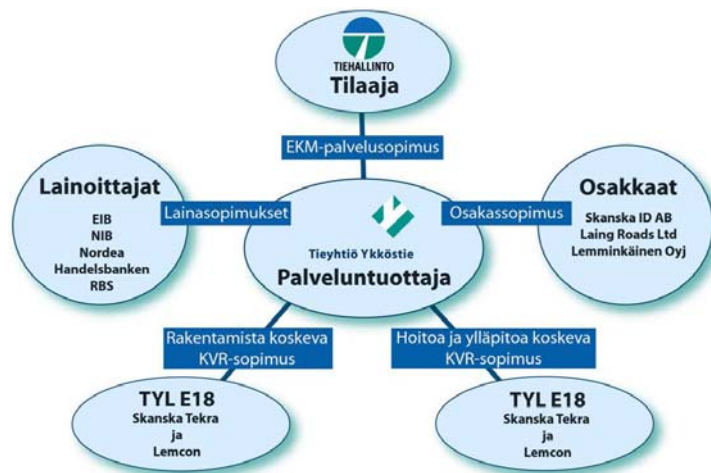
Norjassa kolme elinkaarihanketta

Norjassa on toteutettu kolme tiehanketta elinkaarimallilla. Niistä ensimmäisenä avattiin liikenteelle E39 Klett–Bårdshaug -tien osuus syksyllä 2005. Norjan tiehallinnon ja projektiyhtiö Orkdalsvegen AS:n välinen, vuoteen 2028 kestävä palvelusopimus kattaa tien suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon. Osa tiehankkeen vaatimista varoista on hankittu yksityisiltä sijoitusyhtiöiltä, osa saadaan tienkäyttäjien maksamista tietulleista.

Toinen elinkaarimallilla toteutettava moottoritieosuus on E39 Lyngdal–Flekkefjord, joka valmistuu syksyllä 2006. Sen toteuttaa Allfarvegen AS. E18 Grimstad–Kristiansand on elinkaarimallihankkeista kolmas, ja sen toteuttajaksi on valittu tarjouskilpailussa projektiyhtiö Agder OPS Vegselskap AS, jonka osakkaana on kansallisten toimijoiden lisäksi myös kansainvälinen rakennuskonserni.

Muualla Euroopassa useita hankkeita

Euroopassa elinkaarimallia vastaavia sovelluksia käytetään infrastruktuurihankkeissa laajasti. Esimerkiksi Alankomaissa, Ranskassa, Irlannissa, Italiassa, Espanjassa, Portugalissa ja Isossa-Britanniassa on tehty useita tiehankkeita näillä hankintamalleilla.

E18 Muurla–Lohja -moottoritien rakentaminen tulee elinkaarimallilla toteutettuna noin 50 miljoonaa euroa edullisemmaksi kuin suunnittelu ja toteutus -urakalla. Lisäksi merkittävää etua tulee siitä, että hanke voidaan elinkaarimallin avulla toteuttaa kaksi vuotta nopeammin.